

СТАНОВИЩЕ

От доцент д. н. Александър Донеv Ангелов, Институт за изследване на изкуствата, БАН

за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в научна област 8.4.
Театрално и филмово изкуство

с дисертационен труд на тема: „БЪЛГАРСКИ ДЪЛГОМЕТРАЖНИ ДРАМАТИЧНИ
ТЕЛЕВИЗИОННИ СЕРИАЛИ ПО ОРИГИНАЛЕН СЦЕНАРИЙ СЪС СЮЖЕТ ОТ
СЪВРЕМИЕТО ПРОДУЦИРАНИ ОТ НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2000 –
2020“,

представен от Светлана Славкова-Терзиева, редовен докторант в катедра
„Аудиовизуално производство“ на Факултет „Екранни изкуства“ на Национална
академия за театрално и филмово изкуство „КРЪСТЪО САРАФОВ”,
с научен ръководител: проф. д-р Станислав Семерджиев

1. Оценка на качествата на дисертационния текст

Дисертацията си поставя за цел изследване на българския т. нар. „дългометражен телевизионен сериал“ (long-running tv series) в теоретичен и исторически контекст. Работата се фокусира върху този тип продукции, реализирани от „Нова Броудкастинг Груп“, но ги ситуира в достатъчно широк национален и международен контекст. Аргументирано е доказано възходящото развитие на този аудиовизуален жанр, като са разкрити факторите за реализираните постижения с акцент на първо място върху тяхната комуникативност. Важно качество на изследването е обобщаването и интерпретирането на значителен фактологичен материал, включително и чрез провеждането на поредица „дълбочинни интервюта“ със сценаристи, участвали в създаването на сериалите по формулировката на заглавието, които и до днес са сред водещите автори в този жанр. Правилно са формулирани предметът на изследването, основните въпроси, цели и задачи, на които то трябва да отговори. Точно е избран единният продуцент на анализирания сериал – „Нова телевизия“. Заедно с БНТ тя най-последователно развива разглеждания жанр и в същото време предлага разнообразие и динамика, които са по-трудно постижими в една обществена телевизия.

Структурата на изложението е логична и обоснована, езикът е ясен и спомага за убедителността на тезите, като не затруднява възприемането въпреки значителния обем. Приложената методология е добре позната и адекватна, като чрез нея са разкрити различни аспекти на изследвания проблем. Водещ е историко-културологичният подход, допълнен от киноведски интерпретации, проучвания на научна литература, публикации в ежедневната преса и архиви, както и научно-изследователски интервюта.. Важно предимство е богатият практически опит на дисертантката в различни медии, който ѝ дава възможност да интерпретира непосредствено анализирания материал.

Дисертацията е разгърната в три глави, увод, заключение и приложения. Първата „**Феноменът телевизионен многосериен/дългометражен филм – структура и функции**“ (с. 14-51) се занимава с характеризирането и как се осъществява въздействието на този жанр. Правилно в изложението са привлечени примери от литературата и литературознанието, мотивиращи спецификата и художествената значимост на „продължителността“, „прекъснатостта“ и „сериозността“ на повествованието. Правилно като фактори за успеха на „продължителния“ сериал са

посочени телевизионната специфика, ефектите на социализация и умело приложената кинематографичност, адаптирана към естетиката на „малкия екран“. Въз основа на голям брой национални и международни примери от историята на телевизионния сериал са разгледани въпросите за драматургическото изграждане на действието и персонажа. Анализирани са значителен обем научна и критическа литература от български и чуждестранни автори по темата на конкретната глава.

Втора глава **„Български дългометражни драматични тв сериали по оригинален сценарий със сюжет от съвременното преди 2000 година“** (с. 52-99) включва case study относно формирането на зрителски нагласи чрез печатните медии спрямо телевизионния сериал „На всеки километър“ в периода от неговото появяване до началото на XXI век. Въз основа на частния случай на тази поредица са разкрити ефективните принципи за изграждане на многобройна и отдадена публика на един дългометражен тв сериал. Изводите са направени въз основа на комбинирани количествени и качествени методи за анализ на разглежданите публикации в печатни медии. Втората подглава се отнася до анализ на сериала „Дом за нашите деца“ като модел за отношенията в българското семейство през 1980-те. Разгледани са драматургическото изграждане и функционирането на жанра „семејна тв сага“. Чрез съпоставката между двата сериала е разкрита една важна трансформация на жанра – от приключенските поредици към такива, доминирани от семејно-битова проблематика..

Трета глава **„Анализ на български дългометражни драматични тв сериали по оригинален сценарий със сюжет от съвременното продуцирани от Нова телевизия след 2000 година“** (с. 100-233) поставя акцент върху драматургията като основен фактор на успеха на този тип проекти. Изяснена е специфичната роля на сценаристите, които тук имат много по-голям принос отколкото в киното за оформянето и успешното възприемане на произведението. Разкрита е тяхната гледна точка към широк кръг проблеми от творчески, социален, производствен и организационен характер при създаването на този тип тв поредици. Анализирани са всички сериали, които отговарят на дефиницията, зададена като обект на изследване.

Дисертационният труд успява да осъществи във висока степен заложените намерения. Спецификата на българското творчество в областта на дългометражните тв поредици и неговите трансформации в сериалите от този тип на „Нова Броудкастинг Груп“ са представени едновременно в тяхното разнообразие и в дълбочина. Акцентът е поставен по-скоро върху въздействието и комуникацията с публиката отколкото върху анализа на специфични производствени и естетически проблеми, свързани с тези произведения. Много от наблюденията и направените изводи са валидни не само за конкретния телевизионен жанр, но и за съвременното българско кино като цяло.

2. Приноси на дисертационното изследване

За целите на изследването е използвано съчетание от утвърдени методологически похвати и инструменти, които са умело приложени спрямо една недостатъчно научно проучена тема в съвременен български контекст. По този начин е постигнат конкретен и многостранен анализ на обекта на изследването. Обработен е много голям първичен материал, издирени и интерпретирани са богат набор от аналитични и коментарни текстове по темата. Категорично е обоснована и подплатена с много примери идеята за приоритета на драматургията и ролята на сценариста, съотв. на екипа от сценаристи, при създаването на успешни дългометражни драматични тв сериали.

Съществено постижение на изследването е постигнатата пълнота на картината, която обхваща проблематика, покриваща шест десетилетия развитие на българското творчество в областта на тв сериала.

Приносно значение имат достигнатите от докторантката валидни обобщения, извлечени от нейните преки наблюдения, изучаването на различен род източници (научна литература, архиви и др.), интервюта с автори, ангажирани професионално с изследваната проблематика.

Принципно приемам формулираните от дисертантката приноси и потвърждавам тяхната валидност за предложения дисертационен труд.

3. Бележки и препоръки

Бих искал на първо място да обърна внимание на рисковете, които крие изборият от дисертантката подход да се позовава на множество мнения, а понякога и доста дълги цитати на предишни изследователи. Те са многобройни и разнопосочни и това подвежда дисертантката само да ги излага, без да съумее винаги критично да коментира някои от представените възгледи, които определено се нуждаят от това. Силно дискуссионна е например тезата на И. Евтимов, че „масовото изкуство е абстрактно, антиисторично, наднационално и дълбоко безразлично към която и да е социална реалност“ (с. 41). Този възглед може би е валиден за някаква малка част от масовото популярно изкуство, но съвсем не за всяко такова.

Не е анализиран също така фактът, че българското сценарно творчество, както в киното, така и в телевизията преди 1989 се реализира основно от писатели вместо да се подготвят специализирани тв и кино сценаристи. Това е една от важните причини за късното появяване на значително производство на дългометражни тв сериали едва след 2004 година.

Бих споменал и една съществена фактологична неточност: на с. 8 – българската държавна телевизия, която „поръчва на СИФ (Студията за игрални филми) производството на сериалите“, се нарича БТ, тя става БНТ от 1 юни 1992 г с решения на Народното събрание.

Направените забележки са не толкова критика по същество, а предизвикани от качествата на представената научна продукция и поощрение към изследователката за по-голяма прецизност и самовзискателност в научното писане. Мога да препоръчам използването на сбит и преработен вариант на дисертацията като учебно помагало за студентите от филмовите специалности.

4. Заключение:

Представеният дисертационен труд на тема „Български дългометражни драматични телевизионни сериали по оригинален сценарий със сюжет от съвременното, продуцирани от Нова телевизия през периода 2000–2020“, изпълнява изискванията на Закона за развитието на академичния състав на Република България и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в НАТФИЗ „Кръстьо Сарафова“. Текстът е самостоятелен научен труд със собствени оригинални и приносни моменти в дообогатяване на съществуващо българско знание в областите на киното и телевизията.

Това ми дава основание с пълна убеденост да гласувам за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство на Светлана Славкова-Терзиева.

Дата: 18 март 2024 г.

Член на научното жури :

Александър Донеv, доцент, д. н.